

Meg kell vívni a szellemi háborút

Kondor Katalin interjúja

„Ha ma lekapcsolnánk a világűrben működő berendezéseket, a világgazdaság és a társadalmaink összeomlanának. A kommunikáció, a navigáció, a meteorológia, a földmegfigyelés elképzelhetetlen ürtevékenység nélkül.”

Villamosmérnök, űrkutató, politikus, családanya és az űrkutatásért felelős miniszteri biztos – mindezen cím birtokosa egy rendkívül csinos hölgy, Ferencz Orsolyának hívják. A fenti idézetet pedig a tőle ajándékba kapott, legnagyobb bánatomra általam eddig nem ismert, Magyarország és a világűr című, gyönyörű kiállítású könyv fűlszövegéből „loptam”. Hiszen ha az interjú előtt kezembe került volna az album, biztosan szakértőbb módon tettem volna fel a kérdéseket neki. S azt is megtudhattam volna, hogy Magyarország úgynevezett ürtevékenysége mily sokrétű. Ám a múlton „merengni”, keseregni mit ér? Az űrkutatás rejtelseibe bizony elmulasztottam belemerülni. Azt viszont szerencsére észrevettem, hogy az idők változnak, így ma már az is természetes, hogy az úgynevezett férfiszakmákba, avagy a férfiak számára „fenntartott” munkahelyekre a nők is bevonultak. A könyv tanúsága szerint Magyarország jócskán kiveszi részét az űrkutatásból, ahogy írja, „az emberiség egyik legnagyobb kalandjából, és részesül áldásaiból” is.

Éppen azon a napon beszélgetünk, amikor az úgynevezett „lezuhanás napja” van, azaz a Challenger űrrepülőgép 1986. január 28-án bekövetkezett katasztrófájára emlékezünk. Ha valaki nem tudná, a Floridából indított gép alig egy perccel a kilövése után, 14 kilométer magasságban, fedélzetén hét űrhajóssal fölrobbant. Köztük volt egy civil is. Az űrkutatók vajon értékelik, hogy egy tanárnő – a hét űrhajós között az egyetlen civil – volt olyan bátor, hogy „fölmerészkedett” egy ilyen gépre?

– Nagyon is értékeljük. Sőt, egyre inkább az a célunk, hogy a lehetőségekhez mérten bevonjunk minden komolyan érdeklődő embert az űrprogramba. Sőt, most a HUNOR (Hungarian to Orbit nemzeti űrhajóprogram) keretében éppen az amerikaiakkal fog a következő magyar kutató-űrhajós elrepülni az űrbe 2024-ben. Ebbe a programba kifejezetten hívjuk és várjuk a civileket. Bárki jelentkezhet, aki a kiírási feltételeknek megfelel.

Le lehet küzdeni a félelmet egy ilyen kaland előtt?

– Aki ide jelentkezik, az már leküzdötte. Vannak, s tudjuk, hogy mindig is voltak olyan vagány emberek, akik kíváncsiabbak annál, mint amennyire félnek. Említhetnénk a pilótákat is vagy akár a hivatásos katonákat, hajósokat.

Mostanában azt látom, hogy a legbátrabbak azok a gazdagok, akik meg tudnak fizetni egy űrutazást.

– Igen. Simonyi Károly néhai Kossuth-díjas mérnöknek, fizikus professzornak (aki már 1946-ban részt vett az ún. Hold-radar-kísérletben) a fia, ifjabb Simonyi Károly, aki szintén mérnök, kétszer is volt fent, mind a kétszer két hetet. Tudományos kísérleteket végzett, és magyar zászlót is vitt föl magával.

Ha a magyarokról beszélünk, egyelőre maradnék a Földön, mégpedig azért, mert téged Magyarországon igazán különleges emberként tisztelnek, hiszen nem mondhatjuk, hogy egymás sarkát taposnák nálunk azok a nők, akik űrkutatók lennének, de még talán a villamosmérnökök között sincs sok hölgy. Gondolom, így van ez más országokban is. Némiképp ismerve az embereket, bizonyára sokan elcsodálkoznak, amikor találkoznak veled, s látnak egy bájos hölgyet, akinek a

névjegyére minimum négy foglalkozást, hivatást kellene ráírni. A tiéden csak ez szerepel: úrkutatásért felelős miniszteri biztos. S most egy vallomással tartozom neked. Egyszer közönség előtt is beszélgettem veled, természetesen elsősorban a munkádról. Az összejövetel után odajött egy férfi hozzám, mint később kiderült, fizikus az illető, és azt súgta nekem: erről a „lányról” mindenki azt mondja, hogy okosabb, mint az apja.

– Ismeretlenül is köszönöm neki a bókot, de édesapám nálam sokkal előrébb tart ezen a pályán, én sosem fogok a nyomába lépni. Az igaz, hogy kevesebb a nő a mi foglalkozásunkban, de azért hozzáteszem, hogy egyre több. Magyarországon is, a természettudományos képzésben az egyetemisták között a nők aránya magas, sőt van, ahol már magasabb, mint a fiúké. A geofizikus évfolyamon például többször előfordult már, hogy a hallgatóknak akár a nyolcvan százaléka is a női nemet képviselte. Sokszor veszek részt női fórumokon a világban, legutóbb például Dubajban, az expón. Ezen a természettudomány területén dolgozó nők voltak jelen, s kiderült, az bizony foglalkoztatja a világot, hogy vajon miért csökken a nők száma a magasabb pozíciókban az egyes szakmákban. Hol tűnnek el? Az egyetemisták között ugyanis sok helyen még többségben vannak a lányok. Viszont azt tapasztaljuk, hogy az idő múltával a karrierjüket illetően valami törés következik be. Tudni kell, hogy manapság sokak szerint a tudományos karrier csúcsa az akadémikus lét. Nos, ezen a szinten már alig találkozunk nőekkel. Erre két „magyarázat” lehetséges. Az egyik, hogy a nők az idők során elvesztik az agyi képességüket, ezért aztán szegények nem tudnak olyan magas szinten teljesíteni, amilyen a tudományhoz kell. Ez ugye nevetséges érv. A másiknak tehát valami egyéb akadályozó tényezőnek kell lennie. S ezt bizony jó volna feltárni. Több feltételezés is van, egyrészt, hogy a család az első, és sok időt elrabol, akár a gyerekek, akár a szülők gondozásáról van szó. Az tény, hogy ez a feladat többnyire a nőkre hárul, s elvonja őket attól, hogy csak a karrierükre koncentráljanak. Továbbá az a nézet is létezik, hogy a nőkben az a céltudatosság, amely a karrierhez kell, nincs meg kellő mértékben, mert nincs elegendő önbizalmuk.

Az én tapasztalataim szerint ez utóbbiban sok igazság van.

– Tehát ebben segítenünk kell nekik. Hogy higgyenek magukban. A magyar nők ebben segítségre szorulnak szerintem. Ezeket a sztereotípiákat le kell bontani. Az úrkutatásban, pontosabban az úrutazásban például kifejezetten szorgalmazzák a koedukált személyzet jelenlétét, kivált a hosszú távú fenntartózkodás esetében. Ugyanis rendkívül nagy az izoláció és a feladatok miatti stressz. És máshogy oldják meg ezeket a feladatokat a férfiak és a nők, ami a logikát illeti. (Jelzem, hogy van női logika. Csak más, mint a férfi!) Más ugyanis a megközelítésük. És az ilyen komplex feladatoknál, problémáknál az együttműködés a leghatékonyabb megoldás. Tehát az a jobb, ha nem csak férfi vagy nem csak női (bár ez utóbbit még nem próbáltuk ki) személyzet megy az ürbe dolgozni, hanem együtt mennek. Amikor a megoldandó feladatok elérik az emberi tűrőképesség határát, hogy csak egy példát említsek, hónapokig kell a világűrben fenn lenni, kicsi és zárt térben, ráadásul állandó zajban, az bizony emberpróbáló feladat. Tudni kell persze, hogy akkor volna baj, ha nem lenne zaj, hiszen ezek a zajos gépek tartják életben az ott lévő embereket, akiknek nagyon komoly szakmai szinten kell teljesíteniük a feladataikat. Ott minden olyan személyiségjegyet előjön, amely átlagterhelésnél nem.

Gondolom, vizsgálják is ezeket a személyiségjegyeket.

– Folyamatosan. A mostani magyar űrhajós programban a leendő űrhajósoknak is lesznek ún. neurokognitív vizsgálataik, ez komoly része a feladatoknak. E téren is vannak kimondottan élenjáró magyar kutatások. Például a kommunikációs nyelvben használt szavak sűrűségéből és frekvenciájából le tudják vonni a következtetéseket arról, hogy az illető milyen idegállapotban vagy terheltségi állapotban van. Ezekből bizony nagyon pontos személyiségrajzot lehet kialakítani az űrhajósról.

Vajon már itt, a Földön, a kiképzés és a szimulációs vizsgálatok idején kiderül egyértelműen az emberről, hogy alkalmas-e űrhajósra, vagy sem?

– Ez bizony logikus kérdés, de azt kell mondanom, nem tudjuk teljes értékűen szimulálni a kiválogatás és a tréning során mindazt, ami vár rájuk. Az elmúlt időszakban elő is jött ez a gond, mert volt, hogy kiderült, a tényleges terhelést másképpen bírja az illető, mint a szimulációs vizsgálatok során kipróbáltat. Ez már Farkas Bertalanék idején is így volt. Volt olyan űrhajós abban az Interkozmosz-csapatban, akinél ez kiderült. A mi űrhajósunk rendkívül ütőképesen végigcsinálta a kutatási programot, mindent nagyon jól viselt. A fenntartózkodás nyolc napja alatt semmi gond nem volt vele. Viszont előfordult már az is, hogy valaki annyira rosszul viselte, magyarán olyan fizikai és pszichikai tüneteket produkált, hogy semmilyen kísérletet sem tudott elvégezni, sőt, lefelé jövet már az orosz parancsnoknak kellett beszíjaznia őt az ülésbe. Tehát száz százalékig nem tudjuk megítélni, ki hogyan bírja a terhelést. Egy rövid ideig lehet szimulálni a súlytalanságot, az izolációt, de hogy ott fenn valójában mi történik, azt itt lenni százszázalékosan nem lehet „eljátszani”. A súlytalanság bizony komoly megpróbáltatás. Okozhat az embernek látásproblémákat, folyadékátrendeződést a szervezetében, trombózist, izomsorvadást, úgynevezett űr-tengeribetegséget, hogy csak néhány veszélyforrást említsek. Hazánkban ma is több egyetemen zajlanak az űrrepüléssel kapcsolatos élettani kutatások, s ezernyi feladatot ad a kutatóknak az űr megismerésének lehetősége.

Én szeretem az úgynevezett ezoterikus irodalmat is, meg a színvonalas tudományos-fantasztikusnak nevezett írásokat is. Ezekben sokszor olvashatunk arról, hogy az emberiség egy része egy másik bolygóról érkezett ide, a Földre. S erről írt már néhány, a reáltudományokban is képzett író könyvet. Mi például állítólag a Szíriuszról érkezünk ide valaha. Ilyen gondolatok vajon foroghatnak-e egy űrkutató fejében?

– Nos, két dolog tény. Az egyik, hogy a magyarokat az amerikai kutatótársaik marslakóknak nevezték. Mert Wigner Jenő és Szilárd Leó – két nagy tudós ember, valamint szintén világhírű társaik – annyira komoly tudással rendelkeztek, ráadásul egymás között magyarul beszéltek a tudományos munkáikról is, hogy a kollégáknak úgy tűnt, ez bizony egy „külön faj”. A másik egy örök kérdés,

amely a mi tudományunkban mindig előkerül, nevezetesen, hogy van-e Földön kívüli élet. S ennek kutatása külön program, de egyelőre annyit tudunk biztosan mondani, hogy a nyomát most nem látjuk, nem találtuk meg. Ám az is tény, hogy vannak olyan jelenségek, amelyeket a jelenlegi fizikai tudásunkkal nem vagyunk képesek megmagyarázni. Ilyen volt már korábban is. Például az atomfizika, a sugárzás, az elektromágneses jelenségek. Amíg „nem ért oda” a fizika, addig nem tudtuk megmagyarázni, hogy például a mágnes miért vonzza magához a fémet. Elképzelhető tehát, hogy azért nem értünk bizonyos jelenségeket, mert még nem tart ott a tudásunk. Meglehet, van rajtunk kívül más is a világűrben. Az viszont érdekes kérdés, hogy akarja-e az a másik, ha van, hogy mi észrevegyük őt, valamint mi akarjuk-e, hogy bennünket lássanak, észrevegyenek. Talán egyelőre jobb úgy, ahogy most van. Egyelőre a bioszféránkat sem értjük, amellyel pedig együtt élünk ezen a bolygón, hiszen már tudjuk, hogy több száz millió éve létezik élet a Földön. És nem tudjuk a velünk együtt élő állatvilág jeleit, jelzéseit sem dekódolni sokszor, s nem is értjük, hogyan kommunikálnak egyes állatfajok, a delfin, a majom, a macska, a hangyák. Csak próbálgatjuk megérteni őket, de annyit legalább tudunk, hogy ők a bioszféra részei, valamint hogy bizonyos fajokkal a genetikai rokonságunk akár kilencven százalék fölötti, s mégsem értjük, mi történik. Akkor ugyan hogyan is szeretnénk megérteni egy esetlegesen teljesen Földön kívüli életformát? Úgyhogy érdekes kérdés, hogy van-e vajon más bolygón is élet, de felelősséggel csak annyit mondhatunk, bizony nem tudjuk. Az viszont biztos, hogy a jó sci-fi-műveket nem álmodozók írták, hanem kutatók, mérnökök és tudósok. S nem álmodozások ezek, hanem lehetséges jövőbeli forgatókönyvek. Tehát akár meg is valósulhatnak. Ezért szoktunk csodálkozni azon, hogy mondjuk, Arthur C. Clarke, aki a kommunikációban szabadalmaztatta a geostacionárius pályán a globális lefedettséget a műholdas kommunikációban, milyen csodálatos sci-fi-eket írt. Nos, ő is valójában lehetséges forgatókönyveket vázolt fel. S van, amelyik bejön.

Remélem, nem haragszol, ha a geostacionárius pályáról most nem kérdezlek, mert rögtön lebuknék a tudatlanságom miatt, te-

hát erről majd legközelebb. Viszont arra nagyon kíváncsi vagyok, hogy melyek azok a fontos kutatási területek az űrtudományban, amelyek a még nem felfedezett titkok közé tartoznak, és neked különösen a szívügyeid?

– Több is van ilyen. Az egyik a Hold.

Bocsánat, de meg kell kérdezni, amit egyre gyakrabban olvasok, tényleg vannak szép számmal olyan emberek, akik már telket is vettek a Holdon?

– Sajnos, ez igaz, tehát létezik ez a divathulám, de ennek azért nincs jelentősége, mert az űrjog, mint olyan, teljesen ingoványos és alulhatározott terület. Van egy-két egyezmény, azt sem ratifikálta mindenki, de gyakorlatilag szabadrablás zajlik, valamiféle vadnyugati gyarmatosítás, és a Hold az új kontinens. Nagyon komoly indokai vannak az embereknek, az emberiségnek arra, hogy oda törekedjen. Sok mindenre használható a Hold.

Például?

– Például van egy izotóp, a hélium-3 (egyebek szerint a tonnánkénti ára jelenleg 16,6 milliárd dollár a földön), amely azért érdekes, mert a Holdon a nagy kozmikus sugárzás miatt relatíve gyakori. Viszont a földfelszínen, ahol mágneses pajzs alatt lakunk, tehát védve vagyunk, itt nincs ilyen, vagy nagyon nehéz előállítani. A fúziós reaktoroknak viszont ez lehet a lelke. Tehát ez egy olyan dolog, ami a Hold mellett szól. A másik az, hogy onnét, mert sokkal kisebb égitest, és sokkal kisebb a gravitációja (egyhatod), jóval könnyebb elindítani különféle „küldetéseket” a Naprendszer egyéb területeire. Ez azért érdekes, mert az erőforrásaink végesek. Ott nem kell annyi hajtóanyag, hiszen kisebb gravitációból kell kilépni, viszont az úgynevezett űrbányászat, vagy űrerőforrás-kutatás már itt kopog az ajtónkon, cégek alakulnak rá Csehországban, Lengyelországban, Luxemburgban. Mert ahogy felmérjük ezeket a kisbolygókat, ott nagyon komoly fémtartalom, arany, platina s egyéb ritkafém található, ezek hasznosítása pedig gazdasági lehetőség. Ezeket a Holdról könnyebb lesz elérni. S akkor még a biztonságpolitikai vetületéről nem is beszéltünk. Ugye a Hold mindig az egyik felét fordítja a Föld felé.

Jól lehet nézegetni a Földet onnan?

– No meg rakétákat indítani, telepíteni, kontrollt szerezni a Föld felett. Nem akarunk ötleteket adni, de ezek tények, tehát akár biztonságpolitikai lehetőségek is kínálkoznak a Holdon. Ez már a jelen. Mi Magyarország űrstratégiájába belefoglaltuk már a legfontosabb elképzeléseinket, melyeket úgy állítottunk össze, hogy azok egy szuverén Magyarország számára elérhető és elérendő célokat tartalmazzanak.

Vajon nem történhet-e meg ugyanaz az űrkutatásban, ami mostanában például az energiagazdálkodásban, de más gazdasági területen is megtörténik, hogy az egyik ország (persze mindig az erősebb) el akarja venni a másiktól az erőforrásokat, avagy lehetetlen uniós jogszabályokkal akarja sújtani a jogosan önállóságra törekvőket, s elcsábítani a tudósokat? Méghozzá nemtelen eszközökkel!

– Ez már most is így zajlik. Egyrészt valóban létezik a szellemi tulajdonért vívott háború, sőt, azt kell mondanom, hogy a rendkívül jó tudósaink egy része néha túl naiv is. Úgymond szívesen és büszkén mutatja meg az eredményeit, s ez adott esetben azt jelentheti, hogy el is viszi valaki. E tekintetben nagyon fontos munkát kell belefektetnie az államnak abba, hogy védeni tudjuk a magyar szellemi tulajdont. Másrészt pedig az űrtudomány mindig is „kettős felhasználású” terület volt, azaz mindig volt katonai aspektusa is. Minden olyan területen – s ilyen a világűr is –, ahol emberi tevékenység zajlik, az összes eszköztár érvényesül, a tudományon keresztül a diplomácia és a katonai érdekek is. Az Európai Unió sem kivétel, viszont azok a jogi hercehurcák, amelyek az uniót a szemünk előtt teszik tönkre, átvételnek erre a területre is. Például az európai űrpolitikáról szóló szövegekbe mindenhová beleírták a jogállamiság követelményeit. Magyarország többször is jelezte, s ki is vetette a jogszabályokból ezt a „fordulatot”, hiszen egy szakpolitikai kérdést nem lehet ilyen irányba elvinni. Ám látszik az EU törekvése, miszerint erre a területre is ugyanazokat a lehetetlen szabályokat szánja. Ez azt jelentené, hogy azokat az országokat kizárná a versenyből vagy a potenciális lehetőségekből, amelyeknek az ideológiája neki nem tetszik. Aminek persze

a már látható következménye, hogy Európa versenyképessége zuhan, miközben az úrkutatás a leginnovatívabb terület lehetne. Az ideológiai állóháború mindig is a versenyképesség halálát jelenti.

Továbbá sajnós azt is jelenti, ami már jó ideje látható, az emberek egyre inkább elveszítik a reményt abban, hogy egy normális világban élhetnek. A meg nem értés, az egymás mellett elbeszélés és a verbális erőszak korszakát éljük, s ez nagyon méltatlan.

– Mert ez is a szándék! Amit szeretnének, az a depresszió és a feszültségek erősítése a társadalomban, mert ez vezet el a dekonstrukcióhoz. Ahhoz, hogy lebontsanak egy működő rendszert, amely szerintük, ugye, nem jó, először szét kell verni. Fel kell robbantani, mint egy házat. Ezt teszik ők, folyamatosan emelik a frusztrációs szintet, majdnem mindegy, hogy milyen módszerrel, lényeg, hogy feszültség legyen. Támadás alatt áll a család, az összes kisközösség, a lokális szerveződések, azaz minden, ami egy társadalmat összetart, mert úgy gondolják, hogy a romhalmzból majd ők – az önjelölt elit – építenek egy utópisztikus csodát. Ezt pedig úgy hívják, hogy bolsevizmus, marxizmus. El lehet olvasni a kommunista kiáltványt, benne van. Az aberrált jelenségeket meg naponta észlelhetjük, láthatjuk. Például azt, hogy az úszóversenyen egy férfi, aki ma már szerinte nő, sorra legyőzi a lányokat, mi meg csak nézünk, mert ezt az aberrációt lassan már tudományosan is igyekeznek elfogadtatni.

„Ugorgyunk!” – mondta mindig Pósalaki úr a Légy jó mindhalálig című regényben, s most én is ezt mondom, mégpedig azért, mert belefeledkeztem az úrkutatásról általad mondottakba, és lassan elfelejtem megkérdezni, ami nyilván sokakat érdekel, hogy egy villamosmérnök – a te eredeti szakmád ez – milyen indíttatásra lesz úrkutató?

– Számomra ez nagyon egyszerű és rövid út volt. Mondhatjuk, hogy édesapámtól örökölttem ezt az érdeklődést. Édesanyám matematikus, fizikus és villamosmérnök, édesapám pedig ugyancsak villamosmérnök. Mindketten Simonyi Károly professzornak a közeli munkatársai voltak, és édesapám alapította meg az első dedikál-

tan úrkutatással foglalkozó tudományos munkacsoportot a Műegyetemen, még 1961-ben, diákként. Én meg tényleg abba születtem bele, hogy a kiságyamból egy kisebb méretű rakétát lehetett nézegetni a szekrény tetején. Aminek aztán az lett a vége, hogy egyszer, amikor a szüleim nem voltak otthon, végre felmáshoztam a szekrényre. Csak az volt a baj, hogy nem tudtam lejönni. „Kis lépés az embernek, de hatalmas ugrás az emberségnek” – mondta ugyebár Neil Armstrong, az első Holdra szálló űrhajós a küldetése után, és igaza volt. Nos, én fordítva éltem meg a szekrény tetején tett látogatásomat, de lehet, hogy már akkor érlelődött bennem valami. Ám azért nem volt teljesen egyértelmű, hogy a műszaki irányt választom, mert a humán területek is érdekelték. A versek szerelmese voltam, és maradtam is a mai napig. Ebben is van némi családi örökség, hiszen nagyapám, Ferencz Gyárfás újságíró volt Erdélyben, a Brassói Lapoknál. A harmincas években nagyon sok és komoly ütközése volt a román állammal, olyannyira, hogy őt aztán el is ítélték távollétében, amíg hadifogságban volt, s nagy erővel keresték. A családnak ez az ága aztán emiatt települt át Mezőberénybe a háború után. Tehát élt bennem az irodalmi érdeklődés is, de a Trefort-gimnáziumban olyan jó matematika- és fizikaoktatást kaptam (dr. Honyek Gyulának és dr. Geröcs Lászlónak köszönhetően), hogy kiderült, van mit keresnem a műszaki pályán, s akkor a Műegyetemet választottam.

A politika mikor kezdett úgy érdekelni, hogy szerepet is vállaltál benne, jelenleg mint VIII. kerületi képviselő?

– Két dolog kellett hozzá. Egyrészt a családi indíttatás, amely megint csak úgy lett, hogy már az édesapám is ott volt a közélet közelében, mert már az ő szülei is beakasztottak a történelembe, és Erdély-szerte jól ismert magyar értelmiségiek voltak. A másik pedig, hogy olyan közegben nővettem, amely a Kádár-rendszerrel szemben kimondottan ellenzéki, mindig is nemzeti, keresztény, konzervatív gondolkodású volt. A szüleim ilyen eszmeiségű baráti körrel is rendelkeztek, s én ezeknél a beszélgetéseknél egészen kicsi lányként is jelen voltam. Már csak azért is, mert egy kétszobás lakásban éltünk. Ott írogattam a leckémet, s közben hallgattam őket. S nagyon

örülök, hogy így alakult az életem, mert sokat tanultam ezektől az emberektől. S egyszer csak megérkeztünk a rendszerváltás időpontjához, amikor forrni kezdett a levegő. Nekem meghatározó élmény maradt 1986, amikor a Szabad Európa Rádió a forradalom napjaiban történetek hanganyagait mindennap lejátszotta. Ekkor voltam tizenhat éves. S elérkeztünk 1987–88-hoz, amikor már mindenki politizált. Az is, aki addig nem akart. Mi meg akartunk, s természetes volt, hogy a nemzeti oldalhoz tartozunk. Azon belül pedig az új formáció, a Magyar Demokrata Fórum tűnt akkor olyannak, ami bennünket érdekelt. Az egy más kérdés, hogy miként változott, s mi volt a függöny mögött, amit esetleg akkor még nem láthattunk. Ott voltam a Jurta Színházban, amikor az első megbeszéléseit tartotta az MDF, s igazság szerint azt vártuk volna, hogy talán egyértelműbb lesz az emberek számára, hogy minek kell következnie. Hogy aztán ez nem rendszerváltás volt valójában, hanem valami más, ezt azóta már tudjuk, s ebben nagy szerepet játszottak-játszanak azok a fiatalok, például Borvendég Zsuzsa, Mező Gábor, akik manapság fáradhatatlanul tárják fel azokat a puzzle-darabokat, amelyek hiányoznak az összképből. Mert azt azért éreztük, hogy a kép valahogyan homályos. Ezek a hiányzó elemek bizony lassan kerülnek a helyükre, de nagyon fontos, hogy vannak fiatalok, akik a homály megszüntetésén dolgoznak. Nos, annak idején, amikor én eszméltem, már tizen-nyolc évesen politikai kampányokban vettem részt, az első szabad választás előtt céduláztunk, kopogtattunk, plakátoltunk, hogy: „Jöjjön el a te országod”. Így kerültem tehát közel a politikához, s ennek aztán az a következménye, hogy ebből az ember már nem vonja ki magát.

S hogyan kerültél a VIII. kerület képviselő-testületébe?

– Anyai ágon 45 éve ott lakik a család, de végül is Kocsis Máté volt az, aki 2010-ben felkért arra, hogy induljak el a választáson egyéni képviselőjelöltként, s büszke vagyok rá, hogy most már harmadszor is sikerült megnyernem a körzetemet, és dolgozhatok a kerületért, még akkor is, ha a 2019-es, meglehetősen méltatlan eredmények után a kerület hányatottabb arcát mutatja ismét.

Segítenél megfejteni, hogy vajon matematikusi vagy fizikusi agy kell ahhoz, hogy az ember négy gyereket neveljen, útnak indítson? Látom, hogy mosolyogsz rajtam, de ez biztosan sokakat érdekel.

– Minden tudományos és azon túli érzéket be kell dobni. Szerintem egyetlen gyerekkel sem egyszerű. Érdekes helyzeteket lehet átélni, akár hányat is nevel az ember. Kétségtelenül kell hozzá szervezőképesség meg empátia. Aztán vagy sikerül, vagy nem, de azért az ember mindig azt érzi, hogy lehetett volna jobban, meg ügyesebben intézni a dolgokat. Mégis azt hiszem, összességében sikerült természetes módon megoldani a nehézségeket. Szerintem a Teremtő ajándékba adja ezeket a képességeket. Ám azt is látom, hogy a mi társadalmunkban e téren is visszaköszön a magyar nők legalábbis jellemző önbizalomhiány. Az anyaságot és a nőiséget is így éli át sok magyar nő.

Van némi okuk rá, ugyanis jelenleg támadás alatt van Európában az anyaság és a nőiség is.

– Így van, továbbá a családot is szét akarják verni, a szülőket el akarják bizonytalanítani az úgynevezett liberális, szélsőliberális iskolák, amikor szinte már mind a pedagógusok, mind a szülők kezéből kivesznek minden nevelési eszközt. Ráadásul folyton büntudatot ébresztenek bennük, ha korlátot állítanak a gyerekeik elé. Márpedig korlátok nélkül nem lehet a gyereket rendes, a társadalmat üzemeltető emberekké nevelni. Ennek következménye lesz ugyanis egy teljesen összezavarodott nemzedék.

A saját gyerekeid szoktak ezekről a jelenségekről beszélni? Vajon látják ezeknek a veszélyét?

– Nagyon is, mert „szegények” be lettek oltva a közéletből alkotott fogalmaikat illetően, mivel ez a mi családjunkban generációk óta fontos szempont. A négy gyerekemből kettő már nagykorú, ők már orvostanhallgatók, a másik kettő meg gimnazista. Büszke vagyok rá, hogy stabil értékrendjük van, tisztán látják azt, hogy az emberi lét önmagán túlmutatóan nyer csak értelmet. Felelősségükkel is tisztában vannak, kivált, mert orvosként erre nagy szükségük is lesz, hiszen amit választottak, az nem pálya, nem szakma, hanem hivatás.

Többször beszéltél már arról, hogy mindennapi életünk számos szerepének praktikuságát, ellenőrizhetőségét köszönhetjük a te hivatásodnak, az úrkutatásnak. Meglehet, tévedek, amikor úgy gondolom, az emberek többsége annyit ért az úrkutatáshoz, mint hajdú a harangöntéshez, viszont ez az alkalom is jó arra, hogy népszerűsítsük ezt a titokzatos tudományt.

– Úgy beszélünk erről mint úrkutatás, de ez ma már sokkal inkább ürtevékenység. Ami az életünk elmúlt hetven évében olyan mélységig „szólt bele” mindennapjainkba, és segítette életünket, amit sokan nem is sejtnek. A világűrbe helyezett eszközök között ott van például számos, a kommunikációt, a navigációt, a meteorológiát és a Föld megfigyelését segítő, végző berendezés, melyeket ha lekapcsolnának, a világ gazdasága és a társadalmak összeomlanának. Csak egy mindennapi példa: GPS-t használunk a kocsinkban, s nem is tudjuk, hogy mindeközben műholdakkal kommunikálunk.

Azért az mentségül szolgáljon, hogy hirtelen, örült sebességgel szakadt ránk a természettudományok valamennyi felfedezése, újítása. Nyomogatjuk a gombokat, de valójában a lényeg megértésétől messze vagyunk.

– Tény, hogy minden szinten átította életünket a tudományágak fejlődése, az oktatásnak tehát van mit behoznia. Ugyanakkor gondoljunk bele, hogy most, a világvárvány idején milyen fontos szerepe lett a globális hírközlésnek és kommunikációnak, amely bizony nagyrészt műholdakon alapul. S ennek szerves részét képezi a világűr. Például a „home office”, azaz a távoktatás, a távkonferenciák – magyarul annak, hogy nem állt le a világ, a gazdaság ebben a helyzetben, az volt az oka, hogy technológiailag ezt megtehettük. Magyarán, ha ez a járvány ötven évvel ezelőtt ér el bennünket, akkor sokkal súlyosabb következményei lettek volna. Említhetném még a banki tranzakciókat, amelyeket az egész világra kiterjedően csak műholdak segítségével tudunk elvégezni.

Ha a tudomány, az úrkutatás továbbra is olyan óriás léptekkel halad, mint mostanában, akkor vajon elmondhatjuk-e, hogy nyugodtabban alhatunk, mert biztonságosabb lesz az életünk?

– Mindenképpen. Mivel életünk része ez a terület, úgy gondolom, sokkal jobb tudatosnak lenni, tisztában lenni mindazzal, ami történik. Magabiztosabb lesz így az ember, ha egy kicsit megismeri a tudomány világát. Hiszen napnál világosabb, hogy ami ott történik, az is az életünk részét képezi.

Valamint az ijesztgetések részét is. Mindennapos téma például az emberiség túlélése. Olykor annyira fekete képet festenek a ránk váró esetleges szörnyűségekről, a Föld általunk történő tönkretételéről, ami – a hívő emberek kivételével – komolyan megijeszt sokakat.

– Arra valóban nem kaptunk parancsot, hogy „tegyétek élehetlenné a Földet”. Ilyet nem olvastam a Szentírásban.

Megválaszolható az a kérdés: mit kell túlélnünk, és hogyan?

– Valójában saját magunkat. A kérdés nem könnyű. Az ember, az emberi faj ma már rendkívül nagy létszámú. Közel nyolcmilliárd. Ez egy nagy testű emlős állatot jelent – legyen szabad most így beszélnem magunkról –, mondjuk, 50 és 100 kg közötti, tehát elég nagy méretű emlős az állatvilágban ahhoz, hogy ilyen nagy létszámban jelen legyen, ráadásul rendkívül fejlett technológiai rendszereket is üzemeltet. Tehát a bioszférába beleimpregnáltuk a technoszférát, amelyet mi hoztunk létre. S rájöttünk, hogy a mi beavatkozásunk már bolygó méretű hatást fejt ki. Ez rengeteg folyamatot érint. Úgy próbáltunk választ találni a feltett kérdésre, hogy a bolygónkat, a Földet a világűrből kezdtük el megfigyelni, azaz kívül helyeztük magunkat a Földön, s kívülről visszatekintve földmegfigyelési módszerekkel kezdtük el tanulmányozni a bolygónkat. S egy csomó mindenre rájöttünk. Például arra, hogy egyáltalán nem triviális, hogy még akár a Nap körül is, még akár az élhető tartományban is keringjen egy másik kőzetbolygó, a Mars vagy a Vénusz akár, és még sincs rajtuk élet. Az tehát egyáltalán nem magától értendő, hogy a Földön van. Ez nem egy egyensúlyi helyzet. Egy úgynevezett „nem egyensúlyi állapot”, amelyben a Föld van jelenleg, s ennek az oka, hogy a bioszféra életre alkalmas állapotban tartja a Földet. Ez egyfajta visszacsatolá-

si folyamat, rengeteg szabályozón keresztül egy rendkívül finom, óriási organizmusként is láthatjuk a bioszférát. Az élő Föld valóban ilyen, amelynek egyik alkotóeleme vagyunk. Nem az élet az, ami önmagában veszélyben van a Földön, bár vannak olyan modellszámítások is, amelyek megmutatják, hogy akár az életet is ki lehet nyírni egy rossz döntéssel, de maga az élet, ha az egysejtűtől kezdve nézzük, valamilyen formában elvan a bolygón már több milliárd éve. Kérdés viszont, hogy az ember vajon meddig van jelen ebben a világban, legalábbis a fizikai valójában. Továbbá mit tesz azért, hogy létezzünk. Sok szabályozó rendszerbe avatkoztunk bele már mi, emberek. Nemcsak a légkör összetételét változtattuk meg radikálisan, drasztikusan, hanem elképesztő a vegyi szennyezésünk is. Amikor azt látjuk, hogy a nano-, és mikroműanyagok egész tömege árasztja el a világot, s még sorolhatnánk jó néhány példát a veszélyes környezetszennyezésről, akkor azt kell mondanunk, hogy a tudományos eredményeket felhasználó ember moralitása határozza meg az eredményt. A tudománynak önmagában nincs előjele. Tehát a kalapács, az kalapács. Azzal lehet szobrot faragni a márványból, valamint agyon is lehet verni valakit. És nem a kalapács tehet róla, hanem a kalapácsot mozgató ember. Erkölcs nélkül minden veszélyessé válhat. Az Istentől elszakadt ember el fog pusztulni.

Sokan érzik ezt, miközben az egymásnak feszülés, a fenekedés az élet minden területén jelen van.

– Igen, mert a morál határoz meg mindent. A lelki és a szellemi lényünk is a társadalom alkotóeleméhez tartozik. Ezt pedig a morál, az erkölcs szervezi egészé. S minden más, az ebből fakadó jogrend is csak egy leirata a morálnak. Tehát amikor például az emberi jogokról vitatkozunk mostanában az Európai Unióban, akkor valójában nem az emberi jogokról vitatkozunk, hanem az emberképről, amely mind emögött van. Arról az erkölcsről, amelynek meg kellene határoznia az életünket. Ha nincs morál, ha szétziláljuk, s nincs közmegegyezés, onnantól már semmi más sincs, jogrend sincs.

Én úgy látom, hogy riogatás viszont van. Válasz a fontos kérdésekre valóban nincs, de félelemkeltés, fenyegetés van.

– Ahogy korábban már említettem, ez is egy taktika. A feszültséget emelni kell. A zavarodottságot, hogy a társadalom előbb-utóbb ebben a rázkódásban szétessen. Sajnos, bevonták ebbe a környezetvédelmet is, mi meg engedték, hogy tematizálják az életünket. Egy keresztény-konzervatív ember alapvetően rendpárti, hisz a hierarchiában, a nagy, működő rendszerekben, s arra koncentrál, hogy ezek a nagy rendszerek működőképeseek legyenek. Nem figyeltünk arra, hogy tudtára adjuk mindenkinek: a nemzeti oldalnak van válasza az élet fontos gondjaira. Hiszen mi beszélünk teremtésvédelemről, arról, hogy az Isten teremtett egy világot, és azt a gondjainkra bízta, tehát nekünk hívő emberként is dolgunk van a teremtésvédelemben. Azonban sajnos nem beszéltünk erről eleget. Talán úgy gondoltuk, hogy ez mindenkinek magától értetődik. És erre ült rá ez a „túloldali” marxista társaság, amely viszont a saját politikai, ideológiai céljaira használja föl ezt, ahogy annak idején a munkások problémáját vagy a munkaerőpiac valós gondjait. És sajnos valóban riogat is.

Egyfajta zavarodottságot jelez számomra az is például, hogy sok tudós, sok értelmiségi ember jelentette már ki, hogy nem hajlandó politikai meglátásait, véleményét elmondani. Indoklásul azt hozza fel, hogy nem érdekli a politika.

– Én úgy gondolom, hogy nem lehet elefántcsont-tornyokban üldögélni, kivált nem az írástudóknak, de másoknak sem. Végére is minden egyes embernek a magánélete adódik össze közéletté. S különösen nagy a felelőssége az írástudóknak. Akik elvileg tanultak ezekről az emlegetett problémákról. S meglehetősen tudnak róluk, mint azok az emberek, akik nem foglalkoznak mélyebben életünk fontos kérdéseivel. Ők egész egyszerűen erkölcsileg nem tehetnék meg azt, hogy nem próbálják a legjobb tudásuk szerint felelősen vizsgálni közéletünk eseményeit. Félrevonulnak, s azt mondják, őket ez nem érdekli. Van ebben nyilván félelem is, ami például Közép-Európa országaiban azért érthető, mert totalitárius rémuralmakkból próbálunk visszatérni az emberi létezés magasabb szintjére. Ám nagyobb a bűne Nyugat-Európa országainak, amelyek azért ilyen szélsőbaloldali,

álprogresszív, anarchista irányokat követők, mert ők sosem próbálták ki azt az életben. Mi tudjuk, mit jelent a kommunizmus, nem kérünk belőle még egyszer.

Ha a Nyugat nem is próbálta ki a létező kommunizmust, azért ha akart, olvashatott róla eleget, s tájékozódni is tudott volna, ha akart volna. Ehelyett mást sem látunk, mint hogy a volt kommunista hatalom korábbi képviselőivel parolázik.

– Mindenki szem a láncban. Egy részük hasznos idióta, s nincs olyan szellemi felkészültség birtokában, hogy tudja, mit is művel. Nyilván kifizetődő neki mindez, kifizetődő ezt a háttérhatalmat üzemből tartani, mert azt azért tudni kell, hogy az erőforrások lényegesen nagyobb részével ők rendelkeznek. Aztán persze vannak olyan emberek is, akik tudatában vannak mindannak, amit művelnek. Ők tudatosan alkotják a háttérhatalmi hálózatnak a részét. Hiszen azokkal a célokkal értenek egyet. S persze ez is kifizetődő. Ám azt kell mondanom, hogy a mostani, forradalmi is nevezhető időszakban az igazi forradalmárok a konzervatívok. S készülődik is egy nagyon nagy méretű, az egész világra kiterjedő együttműködés, mert tudatára ébredtünk annak, hogy nagyon sok veszély fenyeget. Ez a jobboldal már nem a kilencvenes évek jobboldala. Nem az a Stockholm-szindrómás, romjaiban is rettegő, a saját árnyékától is megijedő, lélekben megtört és meggyötört jobboldal, amely a negyvenöt

évnyi kommunista, totalitárius uralom alól próbál visszatérni a fényre. Ez a jobboldal már más. Én ezt az öntudatra ébredést látom, s ennek az is az oka, hogy a baloldali örület, ez a marxista, posztmodern „progresszió” és erőszak olyan mértékig ellensége az emberi létezésnek, hogy egyre többen jönnek rá, mindez elfogadhatatlan. Főleg a fiataloknál látom ezt. Nem akarnak megfelelni, nem a baloldal dicsérő szavaira vágyanak, mert a magát progresszívnek nevező, valójában anarchista őrjöngés olyan mértékben nyomta falhoz az emberi normalitást, és olyan mértékben akarja az emberi létezés alapjait megtámadni, ami elfogadhatatlan. Egyszerű a kérdés. Túl tudjuk-e élni ezt, amit most művelnek, vagy nem? S amikor a túlélésért harcol a konzervatív oldal, akkor megkeményednek az arcvonalak. Én ezt érzem. Ki kell menni a síkra, s meg kell vívni ezt a szellemi háborút. II. János Pál pápa ismert szavait idézem: Ne féljetek!

Idézet a Magyarország és a világűr c. könyvből: „Az űrutazás nem csupán a testre és az agyműködésre, de a gondolkodásra is nagy hatással van. A legtöbb űrhajósnak egyszer s mindenkorra megváltozik bolygónkhoz, a Földhöz való viszonya. Az, ami idelent hatalmasnak és kimeríthetetlennek tűnik, a világűrből szemlélve egészen másképp fest: a Föld, mint egy törékeny bárka úszik az űr sötét végtelenjében. A legtöbb asztronautában ekkor tudatosul, mennyire sérülékeny, és ha tönkretesszük, nem lesz helyette másik.”

Szemadám György (Budapest)

Pietà